Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MELCHIOR WATHELET
23 päivänä huhtikuuta 2015 [1]

Asia C-689/13

Puligienica Facility Esco SpA (PFE)
vastaan
Airgest SpA

(Ennakkoratkaisupyyntö – Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione siciliana (Italia))

Direktiivi 89/665/ETY — Julkiset hankinnat — Julkisen hankintasopimuksen sopimuspuolen valintaa koskevaan toimeen kohdistettu kumoamiskanne — Liitännäiskanteet, joissa riitautetaan hylättyjen tarjoajien osallistuminen hankintamenettelyyn — Kansallinen oikeussääntö, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi ratkaista pääkanteen ainoastaan, jos liitännäiskanne on perusteeton — Ylimmän kansallisen hallintotuomioistuimen täysistunnon vahvistamien periaatteiden sitovuus silloinkin, kun ne ovat ristiriidassa unionin oikeuden kanssa — Tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) — SEUT 267 artikla — Ensisijaisuus — Unionin oikeuden mukainen tulkinta

I **Johdanto**

1. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21.12.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY, [2] sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY, [3] (jäljempänä direktiivi 89/665) 1 artiklan 3 kohdan tulkintaa ja toisaalta SEUT 267 artiklan sekä unionin oikeuden ensisijaisuuden ja unionin oikeuden mukaisen tulkinnan periaatteiden tulkintaa.

2. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione siciliana (Sisilian ylin alueellinen hallintotuomioistuin, Italia) esittämät kysymykset liittyvät kahteen erilliseen oikeudelliseen ongelmaan. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee tuomion Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) ulottuvuutta, kun taas toisessa kysymyksessä tiedustellaan SEUT 267 artiklan tulkinnasta tilanteessa, jossa kansallisessa lainsäädännössä velvoitetaan tuomioistuin siirtämään asia täysistuntonsa käsiteltäväksi, jos sillä on epäilyksiä täysistunnon vahvistaman oikeusperiaatteen unionin oikeuden mukaisuudesta.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.
2 — EYVL L 395, s. 33.
3 — EUVL L 335, s. 31.

II **Asiaa koskevat oikeussäännöt**

A– *Unionin oikeus*

3. Direktiivin 89/665 1 artiklassa, jonka otsikkona on ”Muutoksenhakumenettelyjen soveltamisala ja käytettävyys”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31 päivänä maaliskuuta 2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/18/EY [EUVL L 134, s. 114] tarkoitettuihin hankintasopimuksiin, jos sopimuksia ei ole rajattu mainitun direktiivin 10–18 artiklan mukaisesti sen soveltamisalan ulkopuolelle.

Tässä direktiivissä tarkoitettuihin sopimuksiin kuuluvat julkisia hankintoja koskevat sopimukset, puitejärjestelyt, julkiset käyttöoikeusurakat ja dynaamiset hankintajärjestelmät.

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että direktiivin 2004/18/EY soveltamisalaan kuuluviin hankintasopimuksiin liittyviin hankintaviranomaisten päätöksiin voidaan hakea muutosta tehokkaasti ja varsinkin mahdollisimman nopeasti tämän direktiivin 2–2 f artiklassa säädettyjen edellytysten mukaisesti sillä perusteella, että nämä päätökset ovat vastoin julkisia hankintoja koskevaa yhteisön oikeutta tai vastoin kansallisia säännöksiä, jotka on annettu kyseisen yhteisön oikeuden saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä.

– –

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että muutoksenhakumenettelyt, joiden yksityiskohtaisista säännöistä kukin jäsenvaltio voi itse päättää, ovat ainakin niiden käytettävissä, jotka ovat tai ovat olleet tavoittelemassa tiettyä sopimusta ja joiden etua väitetty virheellinen menettely on loukannut tai saattaa loukata.

– –”

4. Direktiivin 2 artiklan, jonka otsikkona on ”Muutoksenhakumenettelyjä koskevat vaatimukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 artiklassa säädettyjä muutoksenhakumenettelyjä koskeviin toimenpiteisiin sisältyvät valtuudet:

– –

b) kumota lainvastaisesti tehdyt päätökset tai varmistaa niiden kumoaminen – –”.

B *Italian oikeus*

1. Perustuslaki

5. Perustuslain 111 §:n viimeisen momentin mukaan ”Consiglio di Staton – – ratkaisuista voidaan tehdä ainoastaan tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin perusteisiin perustuva kassaatiovalitus”.

2. Hallintolainkäyttökoodeksi (Codice di procedura amministrativa)

6. Hallintolainkäyttökoodeksi otettiin käyttöön 2.7.2010 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 104 (GURI nro 156, Supplemento ordinario 7.7.2010).

7. Hallintolainkäyttökoodeksin 6 §:n 1 momentin mukaan ”Consiglio di Stato on ylin hallintolainkäyttöelin, joka ratkaisee asiat viimeisenä oikeusasteena”. Kyseisen pykälän 6 momentissa täsmennetään lisäksi, että ”Tribunale amministrativa regionale della Sicilian [Sisilian alueellinen hallintotuomioistuin] ratkaisuihin haetaan muutosta Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione sicilianassa erityisasemaa koskevia säännöksiä ja niitä koskevia soveltamissäännöksiä noudattaen”.

8. Hallintolainkäyttökoodeksin 42 §:ssä säädetään, että ”vastaajat ja väliintulijat voivat esittää liitännäiskanteella vaatimuksia, joiden intressi liittyy päävaatimukseen”.

9. Hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jos jaosto, jonka käsiteltäväksi muutoksenhaku on osoitettu, toteaa, että sen tutkittavaksi saatettu oikeuskysymys on johtanut tai voi johtaa ristiriitaiseen oikeuskäytäntöön, se voi siirtää asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta antamallaan määräyksellä muutoksenhaun täysistunnon käsiteltäväksi. Täysistunto voi palauttaa asian jaoston käsiteltäväksi, jos se katsoo tämän aiheelliseksi.

2. Ennen asian ratkaisemista Consiglio di Staton presidentti voi asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta siirtää täysistunnon käsiteltäväksi kaikki muutoksenhaut, joissa on lausuttava erityisen tärkeistä periaatekysymyksistä tai poistettava oikeuskäytännön ristiriidat.

3. Jos jaosto, jonka käsiteltäväksi muutoksenhaku on osoitettu, ei ole samaa mieltä täysistunnon ilmaisemasta oikeusperiaatteesta, sen on siirrettävä muutoksenhaun ratkaiseminen perustellulla määräyksellä täysistunnolle.

4. Täysistunto ratkaisee oikeusriidan kokonaisuudessaan, ellei se päätä ilmaista oikeusperiaatetta ja palauttaa asian muilta osin sen siirtäneen jaoston ratkaistavaksi.

5. Jos täysistunto katsoo, että kysymys on erityisen tärkeä, se voi joka tapauksessa ilmaista yleisen lainmukaisuuden nimissä oikeusperiaatteen silloinkin, kun se toteaa, ettei muutoksenhakua voida ottaa tutkittavaksi tai hyväksyä tai että sen perusteella ei voida käydä oikeutta tai että asian käsittely raukeaa. Tällaisessa tapauksessa täysistunnon ratkaisulla ei ole vaikutusta riidanalaiseen toimeen.”

3. Asetus (decreto legislativo) nro 373, annettu 24.12.2003

10. Italian lainsäätäjä antoi 24.12.2003 asetuksen (decreto legislativo) nro 373 nimeltä ”Sisilian alueen erityisasemaa koskevat soveltamissäännöt Consiglio di Statolle kuuluvien tehtävien hoitamisesta Sisilian alueella” (GURI nro 10, Supplemento ordinario 14.1.2004).

11. Soveltamissääntöjen 1 §:n 2 momentin mukaan ”Consiglio di giustizia amministrativan [per la Regione siciliana] kotipaikka on Palermossa, ja se muodostuu kahdesta jaostosta, joista ensimmäinen on neuvoa-antava ja toinen lainkäyttöjaosto ja jotka ovat Consiglio di Staton erillisiä jaostoja”.

III **Pääasian tosiseikat**

12. Trapani-Birgin siviililentoasemaa (Italia) hallinnoiva yhtiö Airgest SpA aloitti 18.1.2012 julkaistulla ilmoituksella kyseisen lentoaseman lähiympäristön siivous- ja kunnossapitopalvelujen toimeksiantoa koskevan avoimen menettelyn.

13. Hankintasopimuksen sopimuspuoleksi valittiin 22.5.2012 tehdyllä lopullisella päätöksellä Gestione Servizi Ambientali Srl:n (jäljempänä GSA) ja Zenith Services Group Srl:n muodostama tilapäinen yritysten yhteenliittymä (jäljempänä tilapäinen yritysten yhteenliittymä).

14. Puligienica Facility Esco SpA (jäljempänä PFE), joka oli myös osallistunut tarjouspyyntöön ja oli tullut siinä toiseksi, riitautti päätöksen Tribunale amministrativo regionale della Siciliassa. Se muun muassa vaati, että hankintapäätös kumotaan ja että se valitaan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi.

15. PFE totesi kanteensa tueksi, että hankintaviranomaisen olisi pitänyt hylätä sopimuspuoleksi valittu tilapäinen yritysten yhteenliittymä siksi, että se oli rikkonut julkisia rakennusurakoita sekä julkisia palvelu- ja tavarahankintoja koskevista sopimuksista direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY täytäntöönpanemiseksi hyväksytystä säännöstöstä 12.4.2006 annetun asetuksen (decreto legislativo) nro 163 (GURI nro 100, 2.5.2006) 38 §:n ensimmäisen momentin h ja m kohtaa, hankintailmoituksen III.2.1 kohtaa ja tarjouspyyntöasiakirjojen c kohtaa.

16. Tilapäisen yritysten yhteenliittymän johtajana toimiva GSA osallistui tällöin asian käsittelyyn nostamalla liitännäiskanteen, jonka mukaan PFE:llä ei ollut oikeussuojan tarvetta kanteen nostamiseen. Liitännäiskanne perustui siihen, että GSA:n mukaan PFE ei täyttänyt tarjouspyyntömenettelyyn hyväksymisen edellytyksiä siksi, että sen tarjous oli epätäsmällinen, ja että se olisi näin ollen pitänyt sulkea pois hankintamenettelystä.

17. Tribunale amministrativo regionale della Sicilia tutki kummankin asianosaisen väitteet ja hyväksyi kyseiset kaksi kannetta.

18. Tuomion johdosta hankintaviranomainen hylkäsi riidanalaiset yritykset. Mainitun tuomion täytäntöönpanoa koskevan valvonnan päätteeksi se hylkäsi myös kaikki muut yritykset, jotka oli alun perin sisällytetty luokitteluun, samasta syystä eli turvallisuuskustannusten täsmällisen määrän ilmoittamatta jättämiseen liittyvän virheen johdosta. Tämän jälkeen käynnistettiin neuvottelumenettely kyseisiä palveluja koskevien toimeksiantojen tekemiseksi.

19. PFE valitti Tribunale amministrativo regionale della Sicilian tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, kun taas GSA teki liitännäisvalituksen siitä, ettei kyseinen tuomioistuin ollut noudattanut Consiglio di Staton täysistunnon tuomiossa nro 4/2011 (jäljempänä tuomio nro 4/2011) vahvistettua kanteiden tutkimista koskevaa järjestystä, jonka mukaan liitännäiskanne, jolla riitautetaan pääkanteen tutkittavaksi ottaminen, on tutkittava ennen kyseistä pääkannetta.

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa ennakkoratkaisupyynnössään, että tuomiolla nro 4/2011 käyttöön otettua periaatetta on käsitelty jo ennakkoratkaisumenettelyssä, jonka johdosta annettiin tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448).

21. Mainitun tuomion taustalla olleessa asiassa hankintaviranomainen oli valinnut ennakkoon kaksi tarjoajaa, joita oli pyydetty esittämään tarjouksensa. Tarjoaja, jonka tarjousta ei ollut hyväksytty, oli nostanut kanteen, jonka mukaan sopimuspuoleksi valitun tarjoajan tarjous ei noudattanut tarjouspyyntöasiakirjoja. Sopimuspuoleksi valittu tarjoaja nosti tämän johdosta liitännäiskanteen, jonka mukaan hylätty tarjous olisi pitänyt sulkea menettelystä siksi, ettei sekään täyttänyt yhtä tarjouspyyntöasiakirjoissa tarkoitettua vähimmäisvaatimusta.

22. Kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia oli saatettu, eli Tribunale amministrativo regionale per il Piemonten (Piemonten alueellinen hallintotuomioistuin) mukaan molemmat tarjoukset olivat puutteellisia, minkä vuoksi molemmat kanteet, eli pääkanne ja liitännäiskanne, oli hyväksyttävä, mistä seurasi, että koko hankintamenettely oli kumottava. Tuomiolla nro 4/2011 vahvistetun periaatteen nojalla liitännäiskanne olisi kuitenkin pitänyt tutkia ennen pääkannetta, sillä ensin mainittu koski pääasian kantajan asiavaltuutta, koska siinä riitautettiin kantajan hyväksyminen tarjouspyyntömenettelyyn.

23. Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte pyysi ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta, joka totesi, että sopimuspuoleksi valitun tarjoajan esittämä liitännäiskanne ei voinut johtaa tarjoajan pääkanteen hylkäämiseen, kun jokaisen toimijan tarjouksen sääntöjenmukaisuus oli kyseenalaistettu samassa menettelyssä samanlaisilla perusteilla. Jokainen kilpailija voi nimittäin tällaisessa tilanteessa vedota vastaavaan lailliseen etuunsa saada toisten tarjoukset hylättyä. [4]

24. Unionin tuomioistuin totesi näin ollen, että direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdan kanssa on ristiriidassa se, että sen tarjoajan, jonka tarjousta ei ole valittu, nostama kanne jätetään tutkimatta sopimuspuoleksi valitun tarjoajan esittämän prosessiväitteen edeltävän tutkimisen perusteella lausumatta siitä, ovatko sekä sopimuspuoleksi valitun tarjoajan tarjous että pääkanteen esittäneen tarjoajan tarjous tarjousasiakirjoissa määriteltyjen teknisten eritelmien mukaisia. [5]

25. Tästä muistutuksesta huolimatta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kiinnittää unionin tuomioistuimen huomion siihen, että toisin kuin tuomion Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) taustalla olleessa asiassa, käsiteltävässä asiassa tarjouspyyntömenettelyyn osallistui enemmän kuin kaksi yritystä, vaikka niistä ainoastaan kaksi on pääasian asianosaisina.

26. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kiinnittää unionin tuomioistuimen huomion myös hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentissa vahvistettuun sääntöön, jonka mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on välttämättä siirrettävä riitautettu ratkaisu Consiglio di Staton täysistunnon käsiteltäväksi, jos se haluaa poiketa tämän vahvistamasta oikeuskäytännön suunnasta.

27. Ratkaistavanaan olevan asian erityispiirteiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on päättänyt esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdan ja SEUT 267 artiklan tulkinnasta.

IV **Ennakkoratkaisupyyntö ja oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa**

28. Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione siciliana päätti 26.9.2013 tekemällään välipäätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 24.12.2013, lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklan nojalla seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko unionin tuomioistuimen [tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448)] esittämiä periaatteita, jotka koskivat mainitussa asiassa esitetyn ennakkoratkaisupyynnön kohteena ollutta erityistä tilannetta, jossa vain kaksi yritystä osallistui julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyyn, soveltaa tosiseikastojen pääpiirteittäisen yhteneväisyyden vuoksi myös ennakkoratkaisua nyt pyytävän tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa, jossa hankintamenettelyyn hyväksyttyjä yrityksiä tosin oli enemmän kuin kaksi mutta jossa hankintalaitos on hylännyt ne kaikki, ilman että muut kuin tämän asian käsittelyyn osallistuneet yritykset olisivat riitauttaneet mainitun hylkäämisen, joten tämän tuomioistuimen käsiteltävänä oleva riita-asia koskee tosiasiassa ainoastaan kahta yritystä?

4 — Tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 33 kohta).

5 — Ibidem (tuomion 34 kohta ja tuomiolauselma).

2) Onko, siltä osin kuin kyse on vain kysymyksistä, jotka voidaan ratkaista soveltamalla unionin oikeutta, hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentin säännös ristiriidassa mainitun oikeuden ja erityisesti SEUT 267 artiklan tulkinnan kanssa siltä osin kuin mainitussa menettelysäännöksessä säädetään siitä, että kaikki Consiglio di Staton täysistunnon ilmaisemat oikeusperiaatteet sitovat kaikkia sen jaostoja ja kollegioita myös silloin, kun on ilmeistä, että mainittu täysistunto on esittänyt tai saattanut esittää unionin oikeuden vastaisen tai sen kanssa yhteensopimattoman periaatteen? Tähän liittyen tiedustellaan erityisesti seuraavaa:

— Onko Consiglio di Staton asiaa käsittelevän jaoston tai kollegion, jos se on epävarma täysistunnon jo ilmaiseman oikeusperiaatteen unionin oikeuden mukaisuudesta tai yhteensopivuudesta sen kanssa, siirrettävä muutoksenhaku perustellulla määräyksellä sen ratkaistavaksi tilanteen mukaan jo ennen kuin unionin tuomioistuimelle voidaan esittää ennakkoratkaisupyyntö vahvistuksen saamiseksi siitä, onko riidanalainen oikeusperiaate unionin oikeuden mukainen ja yhteensopiva sen kanssa, vai onko Consiglio di Staton jaostolla tai kollegiolla ylimpinä kansallisina tuomioistuimina oikeus tai pikemminkin velvollisuus esittää itsenäisesti unionin oikeuden yleisinä tuomioistuimina ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle unionin oikeuden oikean tulkinnan saamiseksi?

— Onko kaikilla Consiglio di Staton jaostoilla ja kollegioilla unionin oikeuden ylimpinä yleisinä tuomioistuimina siinä tapauksessa, että edellisen alakohdan kysymykseen vastataan siten, että kaikilla Consiglio di Staton jaostoilla ja kollegioilla tunnustetaan olevan oikeus tai velvollisuus esittää suoraan ennakkoratkaisupyyntöjä unionin tuomioistuimelle, tai kaikissa tapauksissa, joissa unionin tuomioistuin on jo antanut ratkaisun, varsinkin jos se tapahtuu Consiglio di Staton täysistunnon kannanoton jälkeen, ja vahvistanut, että unionin oikeuden oikea tulkinta ja täysistunnon ilmaisema kansallisen oikeuden oikeusperiaate poikkeavat toisistaan tai eivät ole täysin yhteneväisiä, oikeus tai velvollisuus soveltaa välittömästi unionin oikeuden oikeaa tulkintaa, sellaisena kuin se on unionin tuomioistuimen tulkitsemana, vai onko niiden myös tällaisissa tapauksissa siirrettävä muutoksenhaku perustellulla määräyksellä täysistunnon ratkaistavaksi sillä seurauksella, että unionin tuomioistuimen jo velvoittavasti esittämän unionin oikeuden tulkinnan soveltaminen jää yksin täysistunnon arvioinnin ja tuomioharkinnan varaan?

— Onko Italian tasavallan hallintomenettelyjärjestelmän tulkinta siten, että mahdollinen unionin tuomioistuimelle esitettävästä ennakkoratkaisupyynnöstä päättäminen – tai myös vain asian ratkaiseminen, jos ratkaisu seuraa välittömästi unionin tuomioistuimen jo ilmaisemien unionin oikeutta koskevien oikeusperiaatteiden soveltamisesta – siirretään yksin täysistunnon harkittavaksi, ristiriidassa oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa ja julkisia hankintoja koskeviin sopimuksentekomenettelyihin liittyvän muutoksenhaun nopeutta koskevien periaatteiden lisäksi myös sen vaatimuksen kanssa, että jokaisen jäsenvaltion kaikkien tuomioistuinten on sovellettava unionin oikeutta täysimääräisesti ja nopeasti siten, että ehdottomasti noudatetaan unionin tuomioistuimen siitä vahvistamaa oikeaa tulkintaa, mikä liittyy myös niin sanotun tehokkaan vaikutuksen periaatteen ja unionin (paitsi aineellisen myös menettelyllisen) oikeuden ensisijaisuutta yksittäisten jäsenvaltioiden kansalliseen oikeuteen (käsiteltävässä asiassa Italian tasavallan hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentti) nähden koskevan periaatteen mahdollisimman laajan soveltamisen varmistamiseen?”

29. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet PFE, GSA, Italian hallitus ja Euroopan komissio. Ne kaikki esittivät myös suulliset huomautuksensa 11.3.2015 pidetyssä istunnossa.

V **Asian tarkastelu**

A *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

30. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko unionin tuomioistuimen tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) esittämää tulkintaa direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdasta sovellettava tilanteessa, jossa hankintalaitos on hylännyt kaikki riidanalaiseen hankintamenettelyyn osallistuneet yritykset, vaikka niitä hyväksyttiin menettelyyn alun perin enemmän kuin kaksi, ilman, että muut kuin pääasian asianosaisina olevat kaksi yritystä ovat riitauttaneet tämän hylkäämisen.

31. Tähän kysymykseen vastaamiseksi on mielestäni ensiksi tutkittava unionin tuomioistuimen tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) esittämän tulkinnan konkreettista vaikutusta, minkä perusteella voidaan tämän jälkeen määrittää, vaikuttaako tarjoajien määrä tähän tulkintaan tai onko se tulkinnan edellytys. Jos nimittäin ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevien yritysten määrä ei vaikuta säännön, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, soveltamisen vaikutuksiin, ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on vastattava myöntävästi. Jos taas ilmenee, että direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdalla, sellaisena kuin unionin tuomioistuin sitä tulkitsi tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448), ei voi olla vaikutuksia pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava kieltävästi.

1. Tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdasta esitetyn tulkinnan vaikutusten määrittäminen

32. Tuomion Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) taustalla olleessa asiassa ratkaisevaa oli se, että oli menetelty virheellisesti, kun valittua tarjousta ei ollut hylätty tarjousten tarkastusvaiheessa siitä huolimatta, että se ei vastannut tarjouspyyntöasiakirjojen teknisiä eritelmiä. [6]

33. Unionin tuomioistuimen mukaan tarjoajan vireille panemassa menettelyssä ”sopimuspuoleksi valitun tarjoajan esittämä liitännäisvaatimus ei voi johtaa [jonkun muun] tarjoajan muutoksenhaun hylkäämiseen, kun jokaisen toimijan tarjouksen sääntöjenmukaisuus on kyseenalaistettu samassa menettelyssä samanlaisilla perusteilla[, sillä] *jokainen kilpailija voi – – tällaisessa tilanteessa vedota vastaavaan lailliseen etuunsa saada toisten tarjoukset hylättyä, mikä voi johtaa siihen, että todetaan sääntöjenmukaisen tarjouksen valintavaiheeseen siirtymisen olevan hankintaviranomaiselle mahdotonta*.” [7]

34. Näistä toteamuksista johtuvana velvollisuutena on siis kieltää se, että hylätyn tarjoajan pääkanne jätetään tutkimatta sopimuspuoleksi valitun tarjoajan liitännäiskanteen yhteydessä esittämän prosessiväitteen edeltävän tutkimisen perusteella lausumatta siitä, ovatko kyseiset kaksi tarjousta tarjouspyyntöasiakirjojen mukaisia. [8] Jos molempien tarjousten todetaan olevan ristiriidassa tarjouspyyntöasiakirjojen kanssa, tämän velvollisuuden konkreettisena seurauksena on, ettei hankintaviranomainen voi valita sääntöjenmukaista tarjousta, minkä vuoksi on järjestettävä uusi tarjouspyyntömenettely.

6 — Ks. tuomion 32 kohta.

7 — Ibidem (tuomion 33 kohta). Kursivointi tässä.

8 — Ks. tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 34 kohta ja tuomiolauselma).

2. Tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdasta esitetyn tulkinnan sovellettavuus

35. Käsiteltävässä asiassa riidanalaiseen menettelyyn hyväksyttiin enemmän kuin kaksi yritystä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä selityksistä ilmenee kuitenkin, että pääasian valittajaa (ja liitännäiskanteen kautta sopimuspuoleksi valittua tarjoajaa) lukuun ottamatta yksikään muu tarjouspyyntömenettelyssä hylätyistä yrityksistä ei ole riitauttanut hylkäämistään hallinnollisesti tai tuomioistuimessa.

36. Jos asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaisi tällaisessa tilanteessa kyseisten kahden tarjouksen olevan sääntöjenvastaisia, hankintaviranomaisen ei välttämättä tarvitsisi käynnistää uutta tarjouspyyntömenettelyä vaan se voisi tarvittaessa päättää tehdä sopimuksen jonkin toisen, hankintaviranomaisen laatimaan luokitteluun sisältyvän yrityksen kanssa.

37. On kuitenkin mahdollista, että jokin pääasian valittajan ja sopimuspuoleksi valitun tarjoajan tarjousten hylkäämisen taustalla olevista sääntöjenvastaisuuksista rasittaa myös kaikkia muita esitettyjä tarjouksia. Tällaisessa tilanteessa hankintaviranomaisen olisi välttämättä käynnistettävä uusi menettely. [9]

38. Kuten unionin tuomioistuin totesi tuomion Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) 33 kohdassa, tällaisessa tilanteessa ”jokainen kilpailija voi – – vedota vastaavaan lailliseen etuunsa saada toisten tarjoukset hylättyä, mikä voi johtaa siihen, että todetaan sääntöjenmukaisen tarjouksen valintavaiheeseen siirtymisen olevan hankintaviranomaiselle mahdotonta”.

39. Huomautan tästä myös että mainitussa tuomiossa unionin tuomioistuin ei pyrkinyt rajoittamaan toteamustaan koskemaan ainoastaan sellaisia tarjouspyyntöjä, jotka ovat herättäneet ainoastaan kahden yrityksen kiinnostuksen (ja joissa on siis esitetty ainoastaan kaksi tarjousta), sillä se viittaa yleisesti ”*jokaisen* kilpailijan” [10] lailliseen etuun saada hylättyä ”*toisten*” tarjoukset, ei toisen tarjous. [11]

40. Näin ollen katson, että velvollisuutta, johon unionin tuomioistuin päätyi tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) ja jonka mukaan direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohta estää sen, että hylätyn tarjoajan pääkanne jätetään tutkimatta sopimuspuoleksi valitun tarjoajan liitännäisesti esittämän prosessiväitteen edeltävän tutkimisen perusteella lausumatta siitä, ovatko kyseiset kaksi tarjousta tarjouspyyntöasiakirjojen mukaisia, [12] sovelletaan myös pääasian olosuhteissa.

3. Pääkanteen ja liitännäiskanteen tueksi esitettyjen sääntöjenvastaisuutta koskevien perustelujen erojen mahdollinen vaikutus

41. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muodollisesti rajannut merkityksellisen tosiseikaston siihen, että hankintalaitos on hylännyt kaikki julkiseen hankintamenettelyyn osallistuneet yritykset, vaikka niitä hyväksyttiinkin menettelyyn alun perin enemmän kuin kaksi, ja ettei käsiteltävän asian asianosaisina olevien yritysten lisäksi yksikään muu yritys ole riitauttanut mainittua hylkäämistä, joten tämän tuomioistuimen käsiteltävänä oleva riita-asia koskee tosiasiassa ainoastaan kahta yritystä.

42. Selitin edellä, miksi tämä seikka ei vaikuta unionin tuomioistuimen tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) vahvistaman säännön soveltamiseen.

9 — Tämä vaikuttaa olevan tilanne pääasiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kuvauksen (ks. ennakkoratkaisupyynnön C 4 kohta, s. 12) ja asianosaisten toimittamien tietojen perusteella (ks. PFE:n kirjallisten huomautusten s. 2 ja GSA:n kirjallisten huomautusten kohta 9).

10 — Tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 33 kohta). Kursivointi tässä.

11 — Idem, kursivointi tässä. Tuomion italiankielisen (todistusvoimainen oikeudenkäyntikieli) toisinnon mukaan ”ciascuno *dei concorrenti* può far valere un analogo interesse legittimo all’esclusione dell’offerta *degli atri*, che può indurre l’amministrazione aggiudicatrice a constatare l’impossibilità di procedere alla scelta di un’offerta regolare” (kursivointi tässä).

12 — Ks. tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 34 kohta ja tuomiolauselma).

43. GSA vetosi kirjallisissa huomautuksissaan, jotka se vahvisti suullisessa käsittelyssä, kuitenkin myös toiseen perusteeseen, jonka vuoksi käsiteltävä asia eroaa tuomion Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) taustalla olleesta asiasta. Se katsoo nimittäin, että mainitussa tuomiossa esitettyä tulkintaa sovelletaan ainoastaan, jos virheet, joihin on vedottu pääkanteen ja liitännäiskanteen tueksi, ovat *samanlaiset*.

44. GSA:n selitysten mukaan sen liitännäiskanne ei kuitenkaan perustu samaan perusteeseen kuin PFE:n pääkanne. PFE vaatii kumoamaan GSA:n valinnan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi siksi, että tämä on rikkonut tarjoajille kuuluvaa ilmoitusvelvollisuutta, eli se vetoaa muodollista sääntöjenvastaisuutta koskevaan perusteeseen. GSA sen sijaan vaatii PFE:n hylkäämistä siksi, että tämän tarjous on epätäsmällinen, eli kyseessä on aineellinen sääntöjenvastaisuus.

45. Huomautan aivan aluksi, että oikeudenkäyntikielessä (italia) käytetty monikko (”nell’ambito del medesimo procedimento *e per motivi identici*”) [13] ja päätösneuvottelukielessä (ranska) käytetty yleisempi ilmaisu ”de nature identique” tukevat sitä, että kummankin kahden kanteen tueksi esitettyjen samanlaisten *perusteiden* (ei siis samanlaisen *perusteen*) käsitettä on tulkittava laajasti. [14] Tätä tulkintaa tukee myös se, että olisi poikkeuksellista, että perusteet olisivat täysin samanlaiset.

46. Tarjoajien määrän tavoin myöskään pääkanteen ja liitännäiskanteen tueksi esitettyjen perusteiden samanlaisuus ei mielestäni ole ratkaiseva seikka unionin tuomioistuimen tuomiossaan Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdasta esittämän tulkinnan kannalta.

47. Kun unionin tuomioistuin nimittäin vahvistaa kyseisen tuomion 33 kohdassa, että ”sopimuspuoleksi valitun tarjoajan esittämä liitännäisvaatimus ei voi johtaa tarjoajan muutoksenhaun hylkäämiseen, kun jokaisen toimijan tarjouksen sääntöjenmukaisuus on kyseenalaistettu samassa menettelyssä samanlaisilla perusteilla”, ratkaisevaa on, kuten edellä selitin, että ”jokainen kilpailija voi – – tällaisessa tilanteessa vedota vastaavaan lailliseen etuunsa saada toisten tarjoukset hylättyä, mikä voi johtaa siihen, että todetaan sääntöjenmukaisen tarjouksen valintavaiheeseen siirtymisen olevan hankintaviranomaiselle mahdotonta”. [15]

48. Nämä kaksi virkettä sisältyvät molemmat tuomion yhteen ja samaan kohtaan, eikä niitä näin ollen voida lukea toisistaan erillisinä.

49. Yhdyn siis komission kirjallisissa huomautuksissaan esittämään kantaan, jonka mukaan ratkaisevaa on, että pääkanne ja liitännäiskanne luovat vastaavan laillisen edun saada käynnistettyä uusi tarjouspyyntömenettely.

50. Käsiteltävässä asiassa vaikuttaa kuitenkin siltä – sanotun kuitenkaan vaikuttamatta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tekemään perusteellisempaan tarkasteluun – että vaikka PFE:n ja GSA:n esittämät perusteet eivät ole täysin samanlaiset, ne voivat kuitenkin olla luonteeltaan samanlaiset (siltä osin kuin niissä on kyse toisen tarjoajan tarjouksen säännönmukaisuudesta) ja ne luovat joka tapauksessa kullekin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsittelemään asiaan osallistuvalle toimijalle tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) tarkoitetun ”vastaavan laillisen edun saada toisen tarjous hylättyä”.

13 — Tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 33 kohta). Kursivointi tässä.

14 — Kuten julkisasiamies Kokott on jo todennut unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta, kun ranskankielinen toisinto ei ole sitova (koska se ei ole oikeudenkäyntikieli) mutta se on täsmällisempi kuin oikeudenkäyntikielellä laadittu kielitoisinto, ensiksi mainittu toisinto, jolla ”valituksenalainen tuomio laadittiin ja siitä neuvoteltiin[,] voi antaa lisävalaistusta siihen, mihin [unionin yleinen] tuomioistuin halusi todellisuudessa viitata” (julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, EU:C:2007:790, 253 kohta).

15 — Tuomio Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448, 34 kohta).

51. Kuten komissio lisäksi huomautti 11.3.2015 pidetyssä istunnossa, unionin tuomioistuimen tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) esiin tuomalla säännöllä suojataan paitsi tarjoajien etua myös hankintayksikön etua, sillä tämän on voitava valita paras säännönmukainen tarjous. Käsiteltävässä asiassa samanlaisten perusteiden kriteerin, johon on vedottu pääkanteen ja liitännäiskanteen tueksi, tiukka soveltaminen voisi kuitenkin johtaa siihen, että hankintaviranomainen joutuu valitsemaan sopimuksen sopimuspuoleksi sellaisen yrityksen, jonka tarjous oli kuitenkin sääntöjenvastainen.

4. Alustava päätelmä

52. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdasta esitettyä tulkintaa voidaan soveltaa myös siinä tapauksessa, että yhtäältä kanteen on nostanut ainoastaan yksi tarjoaja, vaikka tarjouspyyntömenettelyyn oli hyväksytty useita yrityksiä, ja toisaalta sopimuspuoleksi valittu tarjoaja nostaa puolestaan liitännäiskanteen samassa menettelyssä ja kanteen nostaneella tarjoajalla ja sopimuspuoleksi valitulla tarjoajalla on molemmilla laillinen etu saada toisen tarjoajan tarjous hylättyä.

B *Toinen ennakkoratkaisukysymys*

53. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 267 artiklan kanssa ristiriidassa hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentissa käyttöön otettu menettely, jossa kaikkien Consiglio di Staton jaostojen on siirrettävä sen täysistunnon käsiteltäväksi kaikki asiat, joissa nämä jaostot katsovat, etteivät ne voi noudattaa täysistunnon vahvistamaa oikeusperiaatetta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, estääkö tämä menettely sitä ensinnäkin esittämästä ennakkoratkaisukysymystä unionin tuomioistuimelle ja toiseksi ratkaisemasta asiaa suoraan ja itsenäisesti unionin oikeuden mukaisesti noudattamatta tätä menettelyä.

54. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on päättänyt pyytää ensimmäisellä kysymyksellään unionin tuomioistuinta tulkitsemaan sovellettavaa direktiiviä, voidaan pohtia, onko toisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan tarpeellista vastata.

55. Samalla tavoin kuin yhteisöjen tuomioistuin päätti vastata kaikkiin tuomion Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723) taustalla olleessa asiassa esitettyihin kysymyksiin, katson kuitenkin, että ”olisi – – kansallisten tuomioistuinten ja [unionin] tuomioistuimen välisiä suhteita määrittelevän yhteistyöhengen sekä prosessiekonomiaan liittyvien velvoitteiden vastaista vaatia, että kansallisen tuomioistuimen olisi ensin tehtävä ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskeva päätös, jossa esitetään ainoastaan kysymys siitä, onko tämä tuomioistuin [SEUT 267] artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettu tuomioistuin, ennen kuin sen on mahdollisesti tämän jälkeen ja toisella ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevalla päätöksellä esitettävä sen ratkaistavana olevan riidan asiakysymyksen kannalta keskeisiä yhteisön oikeuden säännöksiä koskevia kysymyksiä.” [16]

56. Ennen vastauksen antamista ennakkoratkaisukysymyksen tähän osaan tutkin kuitenkin sen toista osaa eli sitä, onko ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella toimivalta ratkaista asia suoraan unionin oikeuden mukaisesti.

16 — Tuomion 70 kohta. Kuten yhteisöjen tuomioistuin itse täsmensi, se oli ”jo vastannut kysymykseen, joka liittyi ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen luonteeseen [SEUT 267] artiklan kolmannen kohdan suhteen asiayhteydessä, jossa oli tiettyjä samankaltaisuuksia nyt esillä olevan ennakkoratkaisupyynnön kanssa, eikä yhteisöjen tuomioistuin tällöin kyseenalaistanut tämän kysymyksen tutkittavaksi ottamista [tuomiossa Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2003:329)]” (71 kohta). Tilanne oli tämä myös tuomiossa Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363) taustalla olleessa asiassa.

1. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivalta ratkaista asia suoraan unionin oikeuden mukaisesti

57. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on päättänyt esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen SEUT 267 artiklan nojalla, toisen ennakkoratkaisukysymyksen toiseen osaan löytyy vastaus unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin on sidottu pääasian ratkaisussa tulkintaan, jonka unionin tuomioistuin on omaksunut kyseisistä säännöksistä ensimmäiseen kysymykseen antamassaan vastauksessa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen sivuutettava tuomiossa nro 4/2011 vahvistettu oikeusperiaate, jos se katsoo unionin tuomioistuimen edellä mainitun tulkinnan perusteella, että se ei ole unionin oikeuden mukainen. [17]

58. Huomautan lisäksi, että Consiglio di Staton täysistunto muutti 25.2.2014 antamallaan tuomiolla nro 9/2014 (jäljempänä tuomio nro 9/2014) tuomiossa nro 4/2011 vahvistamaansa oikeusperiaatetta. Jos tätä periaatetta voidaan muutettuna tulkita sen merkityksen mukaisesti, jonka unionin tuomioistuin on antanut direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdalle tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) ja käsiteltävässä asiassa, sitä ei pidä sivuuttaa. Velvollisuus tulkita kansallista oikeutta unionin oikeuden mukaisesti on nimittäin erottamaton osa perussopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansallinen tuomioistuin voi toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden, kun se ratkaisee käsiteltäväkseen saatetun asian. [18]

59. Unionin oikeuden mukaisen tulkinnan periaate nimittäin edellyttää, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksyttyjä tulkintatapoja taatakseen direktiivin 89/665 täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on sillä tavoitellun päämäärän mukainen. [19]

60. Jos tuomiossa nro 4/2011, sellaisena kuin se on muutettuna tuomiolla nro 9/2014, vahvistettua oikeusperiaatetta ei sen sijaan voitaisi tulkita direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti, ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ei olisi muuta mahdollisuutta kuin jättää soveltamatta periaatetta [20] unionin oikeuden ensisijaisuuden nojalla. [21]

61. Vaikka käsiteltävässä asiassa ei ole tätä ongelmaa, koska unionin tuomioistuimelle on esitetty ennakkoratkaisupyyntö, tässä yhteydessä on varmasti hyvä muistuttaa siitä, että kansallisen tuomioistuimen velvollisuus jättää soveltamatta unionin oikeuden vastaista kansallista normia, jota ei voida tulkita unionin oikeuden mukaisesti, ei vaikuta periaatteeseen, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi olla ”velvollinen esittämään eikä estynyt esittämästä ensin unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä”. [22]

62. Vielä on kuitenkin selvitettävä, miten SEUT 267 artikla voi vaikuttaa hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:ssä tarkoitetun kaltaiseen menettelytapaan.

17 — Ks. vastaavasti tuomio Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581, 30 kohta) ja tuomio Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 69 kohta).

18 — Ks. tuomio Pfeiffer ym. (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 114 kohta); tuomio Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, 48 kohta); tuomio Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, 24 kohta) ja tuomio Amia (C-97/11, EU:C:2012:306, 28 kohta). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen, jota on pyydetty tulkitsemaan kansallista lainsäädäntöään, on tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tavoitettu tulos saavutettaisiin (tässä alaviitteessä mainittujen tuomioiden lisäksi ks. myös periaatteellinen tuomio von Colson ja Kamann (14/83, EU:C:1984:153, 26 kohta) ja periaatteellinen tuomio Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395, 8 kohta)).

19 — Ks. erityisesti tuomio Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, 27 kohta) ja tuomio Amia (C-97/11, EU:C:2012:306, 29 kohta).

20 — Ks. erityisesti direktiivistä 89/665 tuomio Uniplex (UK) (C-406/08, EU:C:2010:45, 49 kohta). Vaikka unionin tuomioistuin katsoo nykyisin vakiintuneesti, että ”kysymys siitä, onko kansallisen oikeuden säännös jätettävä soveltamatta siltä osin kuin se on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, tulee esiin vain, jos tätä säännöstä ei ole mahdollista tulkita unionin oikeuden mukaisesti” (tuomio Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, 23 kohta; tuomio Amia, C-97/11, EU:C:2012:306, 27 kohta) ja viimeksi tuomio Spedition Welter, C-306/12, EU:C:2013:650, 28 kohta), tämä ei kyseenalaista jo tuomiossa Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, 21 ja 24 kohta) vahvistettua velvollisuutta ”sivuuttaa” säännös. Ks. vastaavasti tuomion Amia (C-97/11, EU:C:2012:306) tuomiolauselma ja tuomio A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 36 kohta).

21 — Ks. vastaavasti tuomio Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, 54 kohta).

22 — Ibidem (tuomion 53 kohta).

2. SEUT 267 artiklan vaikutus menettelyyn, joka koskee asian pakollista siirtämistä Consiglio di Staton täysistunnolle

63. Aluksi totean, että olen täysin samaa mieltä julkisasiamies Mazákin toteamuksesta, jonka mukaan unionin tuomioistuin on oikeudenkäyntiasioissa, joissa kansallisen oikeuden säännöksillä rajoitettiin kansallisen tuomioistuimen mahdollisuuksia esittää ennakkoratkaisukysymys SEUT 267 artiklan nojalla, ”järjestelmällisesti ilmaissut kantansa, jonka mukaan kansallisilla tuomioistuimilla on erittäin laajat mahdollisuudet esittää unionin tuomioistuimelle kysymyksiä unionin oikeuden pätevyydestä ja tulkinnasta”. [23]

64. Tämän yleisluonteisen huomautuksen tueksi voidaan esittää kolme seikkaa:

— ensinnäkin unionin tuomioistuin on todennut tuomioistuimista, jotka eivät ole viimeisiä oikeusasteita, että niillä on ”oltava vapaus saattaa [sen] käsiteltäväksi aiheelliseksi katsomiaan kysymyksiä, jos [ne] katso[vat], että ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen tekemästä oikeudellisesta arvioinnista johtuen [niiden] olisi annettava [unionin] oikeuden vastainen ratkaisu” [24]

— toiseksi kansalliset tuomioistuimet, joiden päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, ovat SEUT 267 artiklan kolmannen kohdan nojalla velvollisia saattamaan kysymyksen unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, kun niiden tarkasteltavana on unionin oikeuden tulkintaan liittyvä kysymys, ja tämän tarkoituksena on ”estä[ä] [unionin] oikeussääntöjen kanssa ristiriidassa olevan kansallisen oikeuskäytännön syntyminen jäsenvaltiossa”, [25] ja

— kolmanneksi oikeuskäytännössä on katsottu, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu unionin oikeutta koskeva oikeusriita ja jonka mielestä kansallinen säännös on vastoin paitsi unionin oikeutta myös perustuslakia, ei menetä SEUT 267 artiklassa määrättyä mahdollisuutta tai vapaudu kyseisessä artiklassa määrätystä velvollisuudesta saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi unionin oikeuden tulkintaa tai pätevyyttä koskevia kysymyksiä sen takia, että kansallisen oikeussäännön perustuslainvastaisuuden toteamisen pakottavana edellytyksenä on asian saattaminen perustuslakituomioistuimen käsiteltäväksi. [26]

65. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään toiseen kysymykseen on vastattava tästä näkökulmasta.

66. Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione siciliana koostuu 24.12.2003 annetun asetuksen nro 373 1 §:n 2 momentin mukaan kahdesta jaostosta, jotka ovat Consiglio di Staton erillisiä jaostoja. Sen SEUT 267 artiklan mukaista tuomioistuimen luonnetta ei siis kyseenalaisteta, ja se voi kiistatta esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen. [27]

23 — Julkisasiamies Mazákin kannanotto Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:319, 62 kohta). Ks. myös periaatteen ilmaisemisesta tuomio Rheinmühlen-Düsseldorf (166/73, EU:C:1974:3, 3 kohta) ja periaatteen vakiintuneesta vahvistamisesta tuomio Mecanarte (C-348/89, EU:C:1991:278, 44 kohta); tuomio Palmisani (C-261/95, EU:C:1997:351, 20 kohta) ja tuomio Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, 88 kohta). Tätä toteamusta ei ole kyseenalaistettu julkisasiamies Mazákin ratkaisuehdotusta seuranneessa oikeuskäytännössä: ks. tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, 41 kohta); tuomio Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581, 26 kohta); tuomio Kelly (C-104/10, EU:C:2011:506, 61 kohta); tuomio Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 64 kohta) ja viimeksi tuomio A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 35 kohta).

24 — Ks. tuomio Rheinmühlen-Düsseldorf (166/73, EU:C:1974:3, 4 kohta) ja tämän toteamuksen vakiintuneesta vahvistamisesta tuomio Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, 94 kohta); tuomio ERG ym. (C-378/08, EU:C:2010:126, 32 kohta); tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, 42 kohta); tuomio Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581, 27 kohta): tuomio Kelly (C-104/10, EU:C:2011:506, 61 kohta) ja tuomio Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 68 kohta).

25 — Tuomio Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329, 14 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 — Ks. tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, 45 kohta), jossa viitataan tuomion Mecanarte (C-348/89, EU:C:1991:278) 39, 45 ja 46 kohtaan, ja tuomio A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 38 kohta).

27 — Huomautan, että unionin tuomioistuin on jo vastannut useisiin Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione sicilianan sille esittämiin ennakkoratkaisupyyntöihin (ks. tuomio Valvo, C-78/07, EU:C:2008:171; määräys Rizzo, C-107/11, EU:C:2012:96 ja tuomio Ottica New Line di Accardi Vincenzo, C-539/11, EU:C:2013:591).

67. Kun otetaan huomioon hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentissa käyttöön otettu velvollisuus siirtää asia täysistunnon käsiteltäväksi, tällaisessa tilanteessa voidaan ainoastaan pohtia sitä, onko Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione sicilianaa pidettävä SEUT 267 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettuna sellaisena kansallisena tuomioistuimena, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, vai voidaanko sen päätöksiin hakea muutosta.

68. Jos sen päätöksiin voidaan hakea muutosta, ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on *vapaus* esittää unionin tuomioistuimelle aiheellisiksi katsomiaan kysymyksiä, jos se katsoo, että ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen tekemän oikeudellisen arvioinnin takia sen olisi annettava unionin oikeuden vastainen ratkaisu. Jos sen päätöksiin ei voida hakea muutosta, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on sitä vastoin *velvollinen* esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön, kun sillä on epäilystä siitä, onko Consiglio di Staton täysistunnon vahvistama oikeusperiaate unionin oikeuden mukainen.

69. Kuten edellä muistutin, 24.12.2003 annetun asetuksen nro 373 1 §:n 2 momentissa säädetään, että Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione siciliana koostuu kahdesta jaostosta, jotka ovat Consiglio di Staton erillisiä jaostoja.

70. Hallintolainkäyttökoodeksin 6 §:n 1 momentin mukaan ”Consiglio di Stato on hallintolainkäyttöelin, joka ratkaisee asiat viimeisenä oikeusasteena”.

71. Vaikka perustuslain 111 §:n viimeisen momentin mukaan Consiglio di Staton päätöksistä voidaan tehdä kassaatiovalitus, se on kuitenkin rajattu ainoastaan Italian eri tuomioistuinten välistä toimivaltajakoa koskeviin kysymyksiin.

72. Tässä tilanteessa on niin, että samoin unionin tuomioistuin on vastikään todennut, että se, että perustuslakituomioistuimessa voidaan hakea muutosta menettelyssä, jossa tutkitaan vain kansallisessa perustuslaissa tai kansainvälisellä sopimuksella taattujen oikeuksien ja vapauksien mahdollinen loukkaaminen, ei voi oikeuttaa katsomaan, ettei ylimmän oikeusasteen tuomioistuin voisi olla sellainen SEUT 267 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettu tuomioistuin, jonka ratkaisuihin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta,[28] ei mielestäni ole tarpeen kyseenalaistaa sitä, että Consiglio di Staton ja sen muodostavien erillisten jaostojen katsotaan olevan tuomioistuin, joka ratkaisee asian viimeisenä oikeusasteena.

73. Corte suprema di cassazione itse katsoi 4.2.2014 yhdistetyissä jaostoissa antamassaan tuomiossa nro 2403, että Italian hallinto-oikeudellisessa järjestelmässä Consiglio di Staton, sen jaostojen ja sen täysistunnon on tehtävä ratkaisunsa erotuksetta SEUT 267 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettuna tuomioistuimena, jonka päätöksiin ei saa hakea muutosta.

74. Hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentissa säädetty velvollisuus siirtää asia Consiglio di Staton täysistunnon käsiteltäväksi ei mielestäni muuta tätä analyysiä, sillä asian siirtämistä ei voida luonnehtia SEUT 267 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetuksi muutoksenhauksi.

75. Tämä menettely ei nimittäin ole asianosaisten käytössä vaan ainoastaan riita-asiaa käsittelevän Consiglio di Staton jaoston käytettävissä. Siihen turvautumalla ei myöskään voida muuttaa alemman oikeusasteen tuomioistuimen tekemää päätöstä vaan päinvastoin Consiglio di Staton täysistunnon oikeuskäytäntöä.

28 — Ks. tuomio Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 72 kohta).

76. Consiglio di Staton oikeuskäytännön, johon Italian hallitus on vedonnut, mukaan hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentin noudattamatta jättämisestä ei myöskään voida määrätä menettelyllistä seuraamusta. [29]

77. SEUT 267 artiklan kolmannen kohdan taustalla olevan velvollisuuden tavoitteen mukaisesti on siis niin, että jos Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione sicilianan käsiteltäväksi on saatettu unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys, sen pitäisi olla velvollinen esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö, jotta estettäisiin unionin oikeussääntöjen kanssa ristiriidassa olevan kansallisen oikeuskäytännön syntyminen (tai voimassapitäminen). [30]

78. On totta, että riskiä unionin oikeuden vastaisen kansallisen oikeuden syntymisestä lieventää se, että jos asia on siirretty hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentin nojalla Consiglio di Staton täysistunnon käsiteltäväksi siksi, että oikeusperiaate on kyseenalaistettu, koska sen oletetaan olevan ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, kyseinen täysistunto ei sitä suuremmalla syyllä voi laiminlyödä velvollisuuttaan esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle.

79. Tästä menettelyllisestä erityispiirteestä huolimatta mielestäni on kuitenkin ainakin kaksi syytä, joiden vuoksi SEUT 267 artiklaa ei voida tulkita siten, että siinä kiellettäisiin oikeusriitaa käsittelevää Consiglio di Staton jaostoa esittämästä itse ennakkoratkaisupyyntöä unionin tuomioistuimelle ennen kuin asia mahdollisesti siirretään täysistunnon käsiteltäväksi.

80. Yhtäältä jos sellaisen tuomioistuimen jaostolta, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, evättäisiin mahdollisuus esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö ainoastaan siksi, että pyynnön esittäminen on tämän saman tuomioistuimen täysistunnon velvollisuus, se olisi ristiriidassa unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa, sillä se on aina tunnustanut ”kansallisille tuomioistuimille *rajoittamattomat* mahdollisuudet saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että niiden käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys sellaisten unionin oikeuden säännösten tai määräysten tulkinnasta tai pätevyyden arvioinnista, joita tarvitaan niiden käsiteltäväksi saatetun oikeusriidan ratkaisemisessa”. [31]

81. Toisaalta oikeuskäytännössä on katsottu, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu unionin oikeutta koskeva oikeusriita ja jonka mielestä kansallinen säännös on vastoin paitsi unionin oikeutta myös perustuslakia, ei menetä SEUT 267 artiklassa määrättyä mahdollisuutta tai vapaudu kyseisessä artiklassa määrätystä velvollisuudesta saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi unionin oikeuden tulkintaa tai pätevyyttä koskevia kysymyksiä sen takia, että kansallisen oikeussäännön perustuslainvastaisuuden toteamisen pakottavana edellytyksenä on asian saattaminen perustuslakituomioistuimen käsiteltäväksi. [32]

82. Unionin tuomioistuin on todennut, että tämä perussopimuksen artikla on esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa säädetään kansallisten lakien perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevasta erillisestä menettelystä, jos tämän menettelyn ensisijaisuudesta seuraa, että sekä ennen perustuslainmukaisuutta koskevan kysymyksen siirtämistä lakien perustuslainmukaisuuden valvonnasta vastaavan kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi että tilanteen mukaan tämän tuomioistuimen mainitusta kysymyksestä antaman ratkaisun jälkeen kansallinen tuomioistuin ei voi käyttää mahdollisuuttaan tai täyttää velvollisuuttaan saattaa ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. [33]

29 — Consiglio di Staton kolmannen jaoston 6.8.2014 antama tuomio nro 4185.

30 — Tuomio Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329, 14 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 — Tuomio Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kursivointi tässä.

32 — Ks. tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, 45 kohta), jossa viitataan tuomion Mecanarte (C-348/89, EU:C:1991:278) 39, 45 ja 46 kohtaan, ja tuomio A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 38 kohta).

33 — Tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, 57 kohta ja tuomiolauselma). Ks. myös tuomio A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 46 kohta ja tuomiolauselma).

83. Tätä ratkaisua on sovellettava sitä suuremmalla syyllä käsiteltävässä asiassa, sillä kyseinen säännös velvoittaa Consiglio de giustizia amministrativa per la Regione sicilianan luopumaan asian käsittelystä Consiglio di Staton täysistunnon hyväksi toisin kuin tuomion Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363) taustalla olleessa asiassa, jossa oli kyse perustuslainmukaisuutta koskevasta ensisijaisesti käsiteltävästä kysymyksestä. Hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 4 momentin mukaan on nimittäin niin, että kun asia saatetaan Consiglio di Staton täysistunnon käsiteltäväksi, se ”ratkaisee oikeusriidan kokonaisuudessaan, ellei se päätä ilmaista oikeusperiaatetta ja palauttaa asiaa muilta osin sen siirtäneen jaoston ratkaistavaksi”.

84. Mielestäni pelkästään sillä, että pääasiassa kyseessä olevassa menettelyjärjestelmässä ei ole kyse asian pakollisesta ja etukäteen tapahtuvasta siirtämisestä toiselle tuomioistuimelle vaan pääasiaa käsittelevän tuomioistuimen täysistunnolle, ei voida perustella poikkeamista eri periaatteista, joiden mukaisesti SEUT 267 artiklaa on tulkittu laajasti, ja tämän kansallisen tuomioistuimen vapaudesta esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys.

85. On totta, ettei unionin tuomioistuin ole aiemmin lausunut tällaisesta erityistapauksesta. Tuomiossa Parfums Christian Dior (C-337/95, EU:C:1997:517) hyväksytty ratkaisu kuitenkin nähdäkseni tukee ehdotettua analyysia ja sitä voidaan soveltaa sovellettavin osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tilanteeseen.

86. Mainitussa asiassa kansallinen tuomioistuin tiedusteli ennakkoratkaisupyynnössään, oliko se itse vai Benelux-tuomioistuin se kansallinen tuomioistuin, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta ja jonka oli näin ollen SEUT 267 artiklan kolmannen kohdan mukaan esitettävä ennakkoratkaisupyyntö, ja tuomiossa todettiin, että molempien tuomioistuimien voitiin katsoa olevan velvollisia esittämään SEUT 267 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetun ennakkoratkaisupyynnön, kun niiden käsiteltävänä olevassa asiassa tulee esiin unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys.

87. Tuomiossa todettiin kuitenkin, että tällaisessa tilanteessa kumpikaan tuomioistuin ei ollut tosiasiassa velvollinen esittämään pyyntöä, sillä SEUT 267 artiklan nojalla annettu tulkintaratkaisu saattoi tehdä ”[ennakkoratkaisupyyntöä koskevan] velvollisuuden merkityksettömäksi ja sisällyksettömäksi”.[34]

88. Vaikka mainitussa tuomiossa oli kyseessä kaksi erillistä tuomioistuinta, tämä erityistilanne muistuttaa kuitenkin Consiglio di Staton jaoston ja sen täysistunnon välistä yhteyttä: molemmat ovat kansallisia tuomioistuimia, joiden päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta.

89. Näin ollen käsiteltävässä asiassa voidaan mielestäni tarvittaessa soveltaa tuomiossa Parfums Christian Dior (C-337/95, EU:C:1997:517) esitettyä päättelyä: ”jos [Consiglio di Staton jaoston] kaltainen tuomioistuin on ennen, kuin se on saattanut kysymyksen [täysistunnon] ratkaistavaksi, käyttänyt mahdollisuuttaan esittää esiin tullut kysymys [unionin] tuomioistuimelle, [unionin] tuomioistuimen tulkintaratkaisu voi poistaa [Consiglio di Staton täysistunnon] kaltaiselta tuomioistuimelta velvollisuuden esittää asiallisesti samanlainen kysymys ennen oman tuomionsa antamista. Toisin päin tämä merkitsee sitä, että jos [Consiglio di Staton jaoston] kaltainen tuomioistuin ei ole ensin saattanut kysymystä [unionin] tuomioistuimen käsiteltäväksi, [Consiglio di Staton täysistunnon] kaltaisen tuomioistuimen on esitettävä esiin tullut kysymys [unionin] tuomioistuimelle, jonka ratkaisu voi poistaa [Consiglio di Staton jaostolta] velvollisuuden esittää asiallisesti samanlainen kysymys ennen oman tuomionsa antamista.”[35]

34 — Tuomio Parfums Christian Dior (C-337/95, EU:C:1997:517, 29 kohta).

35 — Tuomio Parfums Christian Dior (C-337/95, EU:C:1997:517, 29 kohta). On huomattava, että hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 4 momentin mukaan täysistunto voi ratkaista oikeusriidan tai päättää ainoastaan vahvistaa oikeusperiaatteen ja palauttaa asian muilta osin sen siirtäneen jaoston ratkaistavaksi.

3. Alustava päätelmä

90. Ensinnäkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta tuomiossa nro 4/2011 vahvistettua ja tuomiolla nro 9/2014 muutettua oikeusperiaatetta, jos sitä ei voida tulkita direktiivin 89/665 1 artiklan 3 kohdan, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä täsmentänyt tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) ja käsiteltävässä asiassa, mukaisesti.

91. Toiseksi katson, että SEUT 267 artikla on esteenä hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentin kaltaiselle säännökselle, jota tulkitaan siten, että se velvoittaa tuomioistuimen, jonka päätöksiin ei saa hakea muutosta, jaoston siirtämään muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen saman tuomioistuimen täysistunnon käsiteltäväksi, kun se ei ole samaa mieltä tämän ilmaisemasta oikeusperiaatteesta, ilman että sillä olisi mahdollisuus esittää ensiksi unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys.

92. Näin ollen Consiglio di Staton jaoston, joka haluaa esittää unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklan nojalla ennakkoratkaisupyynnön, on sivuutettava hallintolainkäyttökoodeksin 99 § 3 momentti, ellei tätä 99 §:ää voida tulkita unionin oikeuden mukaisesti. ”[Unionin] oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen nojalla kansallisen lain säännöksen ja [perus]sopimuksen suoraan sovellettavan määräyksen välinen ristiriita ratkeaa [nimittäin] kansallisen tuomioistuimen osalta siten, että se soveltaa [unionin] oikeutta ja jättää tarvittaessa soveltamatta sille vastaista kansallista säännöstä, eikä siten, että se toteaa kansallisen säännöksen mitättömäksi, sillä viranomaisten ja tuomioistuinten toimivalta tältä osin on kunkin jäsenvaltion ratkaistavana oleva asia.” [36]

VI **Ratkaisuehdotus**

93. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione sicilianan esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Unionin tuomioistuimen tuomiossa Fastweb (C-100/12, EU:C:2013:448) esittämää tulkintaa julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21.12.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY, 1 artiklan 3 kohdasta voidaan soveltaa myös siinä tapauksessa, että yhtäältä kanteen on nostanut ainoastaan yksi tarjoaja, vaikka tarjouspyyntömenettelyyn oli hyväksytty useita yrityksiä, ja toisaalta sopimuspuoleksi valittu tarjoaja nostaa puolestaan liitännäiskanteen samassa menettelyssä ja kanteen nostaneella tarjoajalla ja sopimuspuoleksi valitulla tarjoajalla on molemmilla laillinen etu saada toisen tarjoajan tarjous hylättyä.

2) Kun unionin tuomioistuin on jo tulkinnut direktiivin säännöstä, kansallisen tuomioistuimen, jonka päätökseen ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, on tulkittava kansallista oikeutta unionin tuomioistuimen täsmentämän merkityksen mukaisesti, ja kun tällainen tulkinta osoittautuu mahdottomaksi, sen on jätettävä soveltamatta kyseistä kansallisen oikeuden säännöstä tai määräystä, eikä se ole velvollinen esittämään eikä estynyt esittämästä ensin unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä.

SEUT 267 artikla estää Italian hallintolainkäyttökoodeksin 99 §:n 3 momentin kaltaisen säännöksen, jota tulkitaan siten, että se velvoittaa tuomioistuimen, jonka päätöksiin ei saa hakea muutosta, jaoston siirtämään muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen saman tuomioistuimen täysistunnon käsiteltäväksi, kun se ei ole samaa mieltä tämän vahvistamasta oikeusperiaatteesta, ilman että sillä olisi mahdollisuus esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys.

36 — Tuomio Filipiak (C-314/08, EU:C:2009:719, 82 kohta).